DAVLATNING BYUDJETDAN TASHQARI MAQSADLI FONDLARIGA VA SUG'URTAGA TO'LANGAN BO'NAKLARNING HISOBI

Qo'ziyeva Maftuna Otabek qizi
SamISI, Bank ishi kafedrasi assistenti
Buxgalteriya hisobi kafedrasi asistenti
maftunaotabekovna46@gmail.com
Yaxshiboyeva Sevinch Kamol qizi
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
BI-525 guruh talabasi
yaxshiboyevasevinch922@gmail.com
Akramova Mohiniso Azizbek qizi
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
BI-525 guruh talabasi
mohinisoakramova040@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.24273991

ABSTRACT: This article examines the economic nature of advance payments to state extra-budgetary targeted funds and insurance organizations, their importance in the financial and economic activities of enterprises, and the theoretical and methodological foundations of accounting. Particular attention is paid to the recognition, valuation, documentation, synthetic and analytical accounting of advance payments to state targeted funds and insurance providers. The article also discusses the settlement of related liabilities, monitoring of receivables, financial statement presentation, and internal control procedures. Recommendations are proposed to improve accounting transparency, strengthen control over advance payments, and enhance the reliability of financial information.
Keywords: extra-budgetary targeted funds, state targeted funds, insurance, advance payments, accounting, accounts receivable, prepayments, synthetic accounting, analytical accounting, insurance premiums, settlements, financial statements.

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklarning iqtisodiy mohiyati, ularning korxona moliyaviy-xo‘jalik faoliyatidagi ahamiyati hamda buxgalteriya hisobini tashkil etishning nazariy-uslubiy asoslari yoritilgan. Davlat maqsadli jamg‘armalariga oldindan o‘tkazilgan mablag‘larning iqtisodiy mazmuni, sug‘urta tashkilotlariga to‘langan bo‘naklarning xususiyatlari, ularni dastlabki tan olish, baholash, sintetik va analitik hisobini yuritish masalalari o‘rganilgan. Shuningdek, bo‘nak to‘lovlarini hujjatlashtirish, tegishli majburiyatlar bilan hisob-kitob qilish, debitorlik qarzdorligini nazorat qilish, moliyaviy hisobotlarda aks ettirish va hisob jarayonlarini takomillashtirish yo‘nalishlari tahlil qilingan. Maqolada davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar hisobining shaffofligini oshirish, ichki nazoratni kuchaytirish hamda hisob axborotlarining ishonchliligini ta’minlash bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.
Kalit so‘zlar:byudjetdantashqarimaqsadlifondlar,davlatmaqsadlijamg‘armalari, sug‘urta, bo‘nak to‘lovlari, buxgalteriya hisobi, debitorlik qarzdorligi, oldindan to‘lovlar, sintetik hisob, analitik hisob, sug‘urta mukofoti, hisob-kitoblar, moliyaviy hisobot.

АННОТАЦИЯ:В данной статье рассматриваются экономическая сущность авансовых платежей в государственные внебюджетные целевые фонды и страховые организации, их значение в финансово-хозяйственной деятельности предприятия, а также теоретико-методологические основы бухгалтерского учёта. Изучены особенности предварительных платежей в государственные целевые фонды, авансов по страховым платежам, их первоначального признания, оценки, синтетического и аналитического учёта. Анализируются вопросы документального оформления авансов, зачёта соответствующих обязательств, контроля дебиторской задолженности, отражения операций в финансовой отчётности и совершенствования учётных процессов. Предложены направления повышения прозрачности бухгалтерского учёта, укрепления внутреннего контроля и обеспечения достоверности учётной информации.

Ключевые слова: внебюджетные целевые фонды, государственные целевые фонды, страхование, авансовые платежи, бухгалтерский учёт, дебиторская задолженность, предварительная оплата, синтетический учёт, аналитический учёт, страховая премия, расчёты, финансовая отчётность.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida xo‘jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy-xo‘jalik faoliyatini samarali tashkil etish, majburiy to‘lovlar va sug‘urta munosabatlari bo‘yicha hisob-kitoblarni to‘g‘ri yuritish muhim ahamiyatga ega. Korxonalar o‘z faoliyati davomida davlat byudjeti, davlat maqsadli jamg‘armalari, sug‘urta tashkilotlari va boshqa iqtisodiy subyektlar bilan turli hisob-kitob munosabatlariga kirishadi. Ushbu hisob-kitoblar tarkibida davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar alohida o‘rin tutadi. Bunday bo‘naklar korxona tomonidan tegishli majburiyatlar yakuniy hisob-kitob qilinishidan yoki tegishli xarajatlar tan olinishidan oldin o‘tkazilgan mablag‘larni ifodalashi mumkin. Bo‘nak to‘lovlari korxonaning pul mablag‘lari harakati, debitorlik qarzdorligi va tegishli majburiyatlar bo‘yicha hisob-kitoblariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli ularni buxgalteriya hisobida to‘g‘ri aks ettirish, tegishli hisobvaraqlarda qayd etish va moliyaviy hisobotlarda ishonchli ko‘rsatish muhim vazifalardan hisoblanadi.

Davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlariga to‘lovlar tegishli qonunchilik hujjatlari bilan tartibga solinadi. Sug‘urta tashkilotlariga to‘lovlar esa sug‘urta qonunchiligi, sug‘urta shartnomalari va boshqa tegishli huquqiy hujjatlar asosida amalga oshiriladi. Bo‘naklarni hisobga olishda to‘lovning huquqiy va iqtisodiy mazmuni muhimdir. Chunki har qanday oldindan o‘tkazilgan mablag‘ avtomatik ravishda xarajat hisoblanmaydi. Ayrim bo‘naklar tegishli majburiyatlar bilan hisob-kitob qilinmaguncha yoki sug‘urta xizmatlari tegishli davrga taalluqli bo‘lmaguncha aktiv sifatida hisobga olinishi mumkin. Davlat maqsadli jamg‘armalari va sug‘urta tashkilotlariga to‘langan bo‘naklarni to‘g‘ri hisobga olish korxonaning hisob-kitob intizomini mustahkamlash, debitorlik qarzdorligini nazorat qilish va moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar hisobining iqtisodiy mohiyatini ochib berish, ularni tan olish, tasniflash, hujjatlashtirish, sintetik va analitik hisobini yuritishning nazariy asoslarini yoritish hamda hisob va nazorat tizimini takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat. Davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar korxona tomonidan tegishli fondlar yoki sug‘urta tashkilotlari bilan hisob-kitoblarni amalga oshirish maqsadida oldindan o‘tkazilgan pul mablag‘larini ifodalaydi. Bo‘nak to‘lovlarining iqtisodiy mohiyati korxonaning kelgusidagi hisob-kitoblari yoki tegishli xizmatlar bilan bog‘liq to‘lovlarni oldindan amalga oshirishi bilan izohlanadi.

Buxgalteriya hisobida bo‘naklar to‘lovning huquqiy asoslari va iqtisodiy mazmuniga muvofiq aks ettiriladi.

Davlat maqsadli jamg‘armalariga oldindan o‘tkazilgan mablag‘lar tegishli hisob-kitoblar bo‘yicha ortiqcha to‘lov yoki kelgusidagi majburiyatlarni qoplash uchun mo‘ljallangan mablag‘lar sifatida yuzaga kelishi mumkin. Sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar esa sug‘urta shartnomasi asosida kelgusidagi sug‘urta davrlari uchun oldindan amalga oshirilgan to‘lovlar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Bo‘naklarni to‘g‘ri hisobga olish korxonaning moliyaviy aktivlari va hisob-kitoblari to‘g‘risida ishonchli axborot shakllantirish imkonini beradi. Davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlari davlat tomonidan belgilangan ijtimoiy, iqtisodiy yoki boshqa maqsadli vazifalarni moliyalashtirish uchun shakllantiriladigan pul mablag‘lari jamg‘armalaridir. Davlat maqsadli jamg‘armalarining huquqiy maqomi, daromad manbalari va mablag‘lardan foydalanish yo‘nalishlari tegishli qonunchilik hujjatlari bilan belgilanadi.

Davlat maqsadli jamg‘armalari davlat moliya tizimining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ularning iqtisodiy ahamiyati muayyan davlat dasturlari, ijtimoiy majburiyatlar va belgilangan maqsadli vazifalarni moliyalashtirish bilan bog‘liq. Davlat maqsadli jamg‘armalariga to‘lovlarning tarkibi va ularni amalga oshirish tartibi vaqt o‘tishi bilan qonunchilikdagi o‘zgarishlarga muvofiq yangilanib borishi mumkin. Davlat maqsadli jamg‘armalariga to‘lanadigan bo‘naklar korxonaning tegishli fondlar bilan hisob-kitoblari doirasida oldindan amalga oshirilgan to‘lovlarni ifodalaydi. Bunday bo‘naklar kelgusida yuzaga keladigan majburiyatlarni qoplash yoki tegishli hisob-kitoblarni tartibga solish maqsadida amalga oshirilishi mumkin. Bo‘nak to‘lovlarini hisobga olishda ularning qonunchilikda belgilangan to‘lov turi bilan bog‘liqligi muhim hisoblanadi.

Bo‘nak to‘lovlari tegishli majburiyatlardan ortiqcha amalga oshirilgan bo‘lsa, hisobda tegishli talab qilish yoki hisobga olish huquqi mavjudligi baholanadi. Davlat maqsadli jamg‘armalariga bo‘nak to‘lovlarini to‘g‘ri hisobga olish korxonaning ushbu tashkilotlar bilan hisob-kitoblarini ishonchli aks ettirishga xizmat qiladi. Sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar korxona tomonidan sug‘urta shartnomalari asosida kelgusidagi sug‘urta qoplamasi davrlari yoki tegishli sug‘urta majburiyatlari uchun oldindan amalga oshirilgan to‘lovlardir. Sug‘urta korxonalarning mulkiy manfaatlarini muayyan tavakkalchiliklardan himoya qilishga qaratilgan iqtisodiy munosabatlar tizimidir.

Korxonalar o‘z faoliyati davomida mol-mulk, transport vositalari, javobgarlik va boshqa sug‘urta turlari bo‘yicha sug‘urta shartnomalarini tuzishlari mumkin. Sug‘urta shartnomasi asosida sug‘urtalovchiga to‘lanadigan haq sug‘urta mukofoti deb ataladi. Sug‘urta mukofotining oldindan to‘lanishi har doim uning to‘liq summasi darhol xarajat sifatida tan olinishini anglatmaydi. Agar sug‘urta to‘lovi kelgusidagi bir necha hisobot davriga tegishli bo‘lsa, uning buxgalteriya hisobida aks ettirilishi tegishli davrlarga taqsimlash talablarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Sug‘urtaga to‘langan bo‘naklarni to‘g‘ri hisobga olish korxonaning xarajatlari va aktivlari to‘g‘risidagi axborotlarning ishonchliligini ta’minlaydi. Davlat maqsadli jamg‘armalariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklarni tasniflash ularning iqtisodiy mazmunini aniqlash va buxgalteriya hisobida to‘g‘ri aks ettirish uchun zarurdir. Bo‘naklar to‘lovning yo‘nalishi, iqtisodiy mazmuni, hisob-kitob muddati va huquqiy asoslariga ko‘ra guruhlanishi mumkin.

To‘lov yo‘nalishiga ko‘ra bo‘naklar davlat maqsadli jamg‘armalariga to‘langan bo‘naklar va sug‘urta tashkilotlariga to‘langan bo‘naklarga ajratiladi. Davlat maqsadli jamg‘armalariga to‘langan bo‘naklar tegishli majburiy to‘lovlar va hisob-kitoblar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Sug‘urta tashkilotlariga to‘langan bo‘naklar esa sug‘urta shartnomalari bo‘yicha kelgusidagi xizmat davrlariga yoki boshqa tegishli hisob-kitoblarga taalluqli bo‘ladi. Hisob-kitob muddatiga ko‘ra bo‘naklar qisqa muddatli va uzoq muddatli xususiyatga ega bo‘lishi mumkin. Qisqa muddatli bo‘naklar odatda yaqin hisobot davrlarida hisobga olinishi yoki tegishli majburiyatlar bilan qoplanishi ko‘zda tutilgan mablag‘larni ifodalaydi. Uzoq muddatli xususiyatga ega bo‘lgan oldindan to‘lovlar esa bir yildan ortiq davrga tegishli iqtisodiy naf bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin.

Bo‘naklarni to‘g‘ri tasniflash ularning moliyaviy hisobotlarda tegishli aktivlar tarkibida aks ettirilishini ta’minlaydi. Bo‘nak to‘lovlarini dastlabki tan olish korxona tomonidan tegishli fond yoki sug‘urta tashkilotiga pul mablag‘lari o‘tkazilishi natijasida yuzaga keladigan hisob-kitob huquqini buxgalteriya hisobida aks ettirish jarayonidir. Bo‘nak to‘lovlarini hisobga olishda ularning iqtisodiy mazmuni, huquqiy asosi va tegishli hisob standartlari talablari muhim hisoblanadi. Bo‘naklar dastlab tegishli hujjatlar bilan tasdiqlangan to‘lov summasi asosida hisobga olinadi. Biroq to‘lovni aktiv sifatida tan olish uchun korxonada tegishli iqtisodiy naf yoki hisob-kitob huquqi mavjud bo‘lishi zarur. Bo‘naklarni dastlabki tan olish va baholashning to‘g‘ri amalga oshirilishi korxonaning debitorlik qarzdorligi, pul mablag‘lari va xarajatlari haqidagi ma’lumotlarning ishonchliligiga ta’sir ko‘rsatadi. Sintetik hisob davlat maqsadli jamg‘armalariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni tegishli buxgalteriya hisobvaraqlarida umumlashtirishga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasida ushbu turdagi oldindan to‘lovlarni hisobga olish uchun 4500-guruh — «Maqsadli davlat jamg‘armalariga va sug‘urtalar bo‘yicha bo‘nak to‘lovlari» hisobvaraqlari nazarda tutilgan. 4510-hisobvaraq sug‘urta tashkilotlariga oldindan amalga oshirilgan tegishli to‘lovlarni hisobga olish uchun xizmat qiladi. 4520-hisobvaraq davlat maqsadli jamg‘armalariga oldindan o‘tkazilgan mablag‘larni hisobga olish uchun mo‘ljallangan. Ushbu hisobvaraqlar aktiv hisobvaraqlar hisoblanadi. Ularning debetida tegishli bo‘nak to‘lovlarining yuzaga kelishi, kreditida esa bo‘naklarning hisob-kitob qilinishi, qaytarilishi yoki boshqa asoslarda kamayishi aks ettiriladi. 4500-guruh hisobvaraqlaridan foydalanishda to‘lovning haqiqiy iqtisodiy mazmunini aniqlash zarur. Masalan, sug‘urta mukofotining kelgusi davrlarga tegishli qismi bilan sug‘urta tashkilotiga hisob-kitob uchun berilgan bo‘nakning mazmuni har doim bir xil bo‘lmasligi mumkin.

Shuningdek, davlat maqsadli jamg‘armalari bilan hisob-kitoblarda tegishli majburiyatlarning tan olinishi va bo‘naklarning hisobga olinishi alohida iqtisodiy jarayonlar hisoblanadi. Sintetik hisobning to‘g‘ri yuritilishi korxonaning bo‘nak to‘lovlari va tegishli hisob-kitoblari to‘g‘risida umumlashtirilgan axborot shakllantirish imkonini beradi. Analitik hisob davlat maqsadli jamg‘armalari va sug‘urta tashkilotlariga to‘langan bo‘naklar bo‘yicha batafsil ma’lumotlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Analitik hisob har bir to‘lov qabul qiluvchi tashkilot, shartnoma, to‘lov turi va boshqa tegishli belgilar bo‘yicha alohida yuritilishi mumkin. Analitik hisobning batafsil yuritilishi bo‘naklarning maqsadli ishlatilishini nazorat qilish, hisob-kitoblarda mavjud tafovutlarni aniqlash va tegishli tashkilotlar bilan o‘zaro hisob-kitoblarni tekshirish imkonini beradi. Analitik hisob ma’lumotlari sintetik hisob ko‘rsatkichlari bilan o‘zaro muvofiq bo‘lishi zarur.

Davlat maqsadli jamg‘armalariga oldindan to‘langan mablag‘lar tegishli majburiyatlar yuzaga kelganda qonunchilikda belgilangan tartibda hisobga olinishi mumkin. Bo‘naklarni hisob-kitob qilishda to‘lovning qaysi majburiyatga tegishliligi va uni hisobga olish uchun huquqiy asos mavjudligi muhim ahamiyatga ega. Korxona tomonidan oldindan o‘tkazilgan mablag‘lar tegishli majburiyatlar bilan hisobga olinganda bo‘nak bo‘yicha mavjud talab summasi kamayadi. Biroq ayrim to‘lovlar bo‘yicha ortiqcha to‘langan mablag‘larni hisobga olish yoki qaytarish tartibi maxsus qonunchilik talablariga bog‘liq bo‘lishi mumkin. Bo‘naklarni hisob-kitob qilishning to‘g‘ri tashkil etilishi korxonaning davlat maqsadli jamg‘armalari bilan hisob-kitoblari haqidagi axborotlarning aniqligini oshiradi.

Sug‘urtaga to‘langan bo‘naklarni hisobga olishda sug‘urta shartnomasining amal qilish muddati, sug‘urta qoplamasi davri va to‘lovning iqtisodiy mazmuni muhim hisoblanadi. Sug‘urta tashkilotiga oldindan o‘tkazilgan mablag‘lar tegishli shartnoma shartlari bajarilganda sug‘urta mukofoti bo‘yicha hisob-kitoblarga yo‘naltirilishi mumkin. Sug‘urta xarajatlarini tan olish esa to‘lovning iqtisodiy mazmuni va qaysi hisobot davriga tegishliligiga bog‘liq. Agar sug‘urta mukofoti bir nechta hisobot davrini qamrab olsa, uning tegishli qismi kelgusi davrlar xarajatlari sifatida hisobga olinishi va sug‘urta qoplamasi davrlariga muvofiq xarajat sifatida tan olinishi

mumkin. Sug‘urtaga to‘langan bo‘naklarni to‘g‘ri hisobga olish korxonaning aktivlari va xarajatlari to‘g‘risidagi axborotlarning ishonchliligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Davlat maqsadli jamg‘armalariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar korxonaning debitorlik qarzdorligi bilan bog‘liq hisob ko‘rsatkichlarini shakllantirishi mumkin. Debitorlik qarzdorligi korxonaning boshqa tashkilotlar yoki shaxslardan tegishli iqtisodiy naf olish, hisob-kitob qilish yoki mablag‘larni qaytarib olish huquqini ifodalovchi talablar bilan bog‘liq. Bo‘nak to‘lovlari bo‘yicha debitorlik qarzdorligi tegishli mablag‘lar oldindan o‘tkazilgan, biroq ular bo‘yicha hisob-kitoblar hali yakunlanmagan holatlarda yuzaga kelishi mumkin. Bo‘nak to‘lovlari bo‘yicha debitorlik qarzdorligini muntazam nazorat qilish korxonaning hisob-kitob intizomini mustahkamlash va moliyaviy axborotlarning ishonchliligini oshirishga yordam beradi. Davlat maqsadli jamg‘armalariga va sug‘urta tashkilotlariga to‘langan bo‘naklar tegishli huquqiy va moliyaviy hujjatlar asosida hisobga olinadi. Hujjatlarni rasmiylashtirishda ularning to‘liqligi, qonuniyligi va hisob operatsiyalarining iqtisodiy mazmuniga muvofiqligi ta’minlanishi zarur. Bo‘naklarni hujjatlashtirishning to‘g‘ri tashkil etilishi buxgalteriya hisobidagi xatolarni kamaytirish va tegishli hisob-kitoblarning ishonchliligini oshirishga xizmat qiladi.

Davlat maqsadli jamg‘armalariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar korxonaning moliyaviy hisobotlarida ularning iqtisodiy mazmuni va tegishli hisob qoidalariga muvofiq aks ettiriladi. Bo‘nak to‘lovlari korxonaning kelgusidagi hisob-kitoblar yoki xizmatlar bilan bog‘liq huquqlarini ifodalagan hollarda tegishli aktivlar tarkibida ko‘rsatilishi mumkin. Bo‘naklarning moliyaviy hisobotlarda aks ettirilishi ularning hisob-kitob muddati, iqtisodiy mazmuni va tegishli huquqlarning mavjudligiga bog‘liq. Bo‘nak to‘lovlarini moliyaviy hisobotlarda to‘g‘ri aks ettirish korxonaning aktivlari, majburiyatlari va xarajatlari to‘g‘risida ishonchli axborot shakllantirishga yordam beradi. Davlat maqsadli jamg‘armalariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar hisobida ichki nazorat tegishli to‘lovlarning qonuniyligi, asoslanganligi va buxgalteriya hisobida to‘g‘ri aks ettirilishini ta’minlashga qaratilgan tadbirlar tizimidir.

Ichki nazoratning asosiy maqsadi bo‘nak to‘lovlari bo‘yicha hisob-kitoblarning ishonchliligini ta’minlash, ortiqcha to‘lovlarni aniqlash va debitorlik qarzdorligini nazorat qilishdan iborat. Ichki nazoratning samarali tashkil etilishi bo‘nak to‘lovlari hisobining aniqligini oshirish va korxonaning moliyaviy resurslari ustidan nazoratni kuchaytirishga xizmat qiladi. Zamonaviy buxgalteriya hisobida raqamli texnologiyalardan foydalanish hisob jarayonlarining tezkorligi va aniqligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Davlat maqsadli jamg‘armalariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar hisobini avtomatlashtirish to‘lovlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va umumlashtirish jarayonlarini takomillashtirish imkonini beradi. Elektron buxgalteriya tizimlarida bo‘nak to‘lovlarini tegishli hisobvaraqlar, tashkilotlar va shartnomalar bo‘yicha alohida qayd etish mumkin. Biroq raqamlashtirish jarayonida elektron hujjatlarning ishonchliligi, axborot xavfsizligi va buxgalteriya ma’lumotlarining yaxlitligini ta’minlash ham muhimdir.

Xulosa. davlatning byudjetdan tashqari maqsadli fondlariga va sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar korxonaning moliyaviy-xo‘jalik faoliyatida muhim hisob-kitob obyektlaridan biri hisoblanadi. Ushbu bo‘naklar davlat maqsadli jamg‘armalari va sug‘urta tashkilotlari bilan yuzaga keladigan iqtisodiy munosabatlar natijasida shakllanadi. Bo‘nak to‘lovlarini buxgalteriya hisobida to‘g‘ri aks ettirish ularning iqtisodiy mazmunini aniqlash, tegishli hisobvaraqlarda qayd etish, analitik hisobini yuritish, hujjatlashtirish va moliyaviy hisobotlarda ishonchli ko‘rsatish bilan bog‘liq. Davlat maqsadli jamg‘armalariga to‘langan bo‘naklar tegishli majburiyatlar bilan hisob-kitob qilish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Sug‘urtaga to‘langan bo‘naklar esa sug‘urta shartnomalari, sug‘urta qoplamasi davri va xarajatlarni tan olish tartibi bilan bevosita bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining 2016-yil 13-apreldagi O‘RQ-404-sonli **«Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida»**gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasining Byudjet kodeksi, 2013-yil 26-dekabrda tasdiqlangan.
3. O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi, 2019-yil 30-dekabrda tasdiqlangan.
4. O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi O‘RQ-730-sonli **«Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida»**gi Qonuni.
5. O‘zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining 21-sonli milliy standarti (BHMS). «Xo‘jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy-xo‘jalik faoliyatining buxgalteriya hisobi hisobvaraqlar rejasi va uni qo‘llash bo‘yicha yo‘riqnoma».
6. O‘zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining 1-sonli milliy standarti (BHMS). «Moliyaviy hisobot va hisob siyosati».
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999-yil 5-fevraldagi 54-son qarori bilan tasdiqlangan «Mahsulot (ishlar, xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarining tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to‘g‘risida nizom».
8. O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi — Lex.uz.
9. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining rasmiy materiallari — Iqtisodiyot va moliya vazirligi.
10. IFRS Foundation. Moliyaviy hisobot va aktivlarni tan olishning xalqaro tamoyillari — IFRS.org.